

N:o 11.

Ank. till Riksd. kansli den 2 april 1897, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag angående statsbidrag till inom kommuner anställda examinerade barnmorskors aflöning.

Andra Kammararen har till utskottets behandling hänvisat en af herr *L. J. Jansson* i Djursätra väckt motion (n:o 149), hvaruti hemställes, »att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, till hvilket belopp och under hvilka vilkor statsbidrag till inom kommuner anställda examinerade barnmorskors aflöning må kunna beviljas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, till hvilket denna utredning kan föranleda.»

Såsom stöd för denna sin hemställan anför motionären följande:

»Vid tre offentliga barnmorskeläroverk utbildas årligen i vårt land omkring 100 barnmorskor, och lärer dessas utbildning för sitt magt-
påliggande uppdrag, jemförd med dylik utbildning i andra länder, kunna anses såsom mycket god och tillfredsställande.

Oaktadt antalet väl utbildade barnmorskor sålunda borde kunna vara tillräckligt för hela rikets behof, visar det sig dock, att i en del landsorter examinerade barnmorskor ännu icke finnas, åtminstone ej i tillräckligt antal, under det att antalet examinerade förlossningsbiträden i städerna synes vara mer än tillräckligt. Orsaken härtill torde vara

den, att många kommuner endast af sparsamhetshänsyn nödgas afstå från anställandet af aflönad barnmorska, därför att de anse sig sakna förmåga att kunna nöjaktigt aflöna densamma.

Exempel på olyckor genom saknaden af examineradt förlossningsbiträde lära därför icke så sällan förekomma, och det måste sålunda ur helsovårdssynpunkt vara särdeles önskligt, att examinerade barnmorskor så vidt möjligt blifva tillgängliga för alla barnaföderskor icke blott i städerna, utan äfven på landet.

Enligt vår befolkningsstatistik hafva i städerna under år 1894 af 26,071 barnaföderskor 25,505 haft examineradt biträde, medan på landsbygden föga mer än två tredjedelar eller 77,476 af 106,849 haft tillgång på examineradt biträde.

I fall nu våra med stor kostnad för statsverket utbildade barnmorskor skola på ett tillfredsställande sätt kunna komma hela landsbygden till godo såsom sig bör, synes det därför vara af nöden, att staten befordrar och underlättar deras anställande i kommunernas tjänst, hvilket lämpligast torde kunna ske derigenom, att staten mer eller mindre bidrager till deras aflöning.»

Såsom motionären framhåller har frågan om barnmorskeväsendets ordnande flera gånger förut varit Riksdagen förelagd, ehuru den af olika skäl icke kommit till någon lösning.

Vid 1885 års riksdag väcktes inom Andra Kammaren af herr E. W. Wretling en motion (n:o 46) i syfte att församlingarne i riket skulle åläggas att, i mån af omfång och folkmängd, anställa hos sig nödigt antal behörigen examinerade barnmorskor med en bestämd minimilön, dock med rätt för mer än vanligt genom skatter betungade församlingar att hos regeringen söka bidrag af statsmedel till den fastställda minimilönen. Härigenom skulle — enligt motionärens mening — kunna underlättas genomförandet af den afsigt, som tydligen funnits hos våra statsmagter sedan hundra år tillbaka, att i vårt lands kommuner skulle varda anställda examinerade förlossningsbiträden. I motionen uppvisades, att, enligt en statistik för 1882, vårt land visserligen egde nästan 1 barnmorska för hvarje kyrkosocken i riket eller summa 2,318 barnmorskor, men att dessa voro så ojemnt fördelade, att, medan i städerna fanns 1 barnmorska för 668 qvinliga invånare, så fanns på landsbygden blott 1 på 1,139 d. v. s. ungefär blott hälften så många. Detta missförhållande var för enskilda län ännu större, i det

att till exempel Jönköpings läns landsbygd hade 1,857, Blekinge läns 1,879, Norrbottens läns 2,036 och Elfsborgs läns landsbygd ända till 2,420 qvinliga invånare på hvarje barnmorska, medan tvärtom öfverflödet på barnmorskor i städerna gick derhän, att Stockholm hade 1 på 644, Norrbottens läns städer 1 på 601, Elfsborgs läns 1 på 545 och Jemtlands läns (Östersund) 1 på 304 qvinliga invånare. Med hänvisning härtill påpekade motionären det betänkliga deruti, att barnmorskorna till öfverflödigt antal samlades i städerna och der måste kämpa med knappa existensmedel, medan landsbygden saknade tillräcklig tillgång.

Det tillfälliga utskott (n:o 1), som fick motionen till sig remitterad, fann sig emellertid icke böra tillstyrka densamma, enär barnmorskettillgången visat sig allt mera ökas äfven på landsbygden, och det ansåg därför, »att man, genom att blott låta sakerna hafva sin gång som hittills, inom kort skall hafva vunnit det syfte, motionären afser, utan att hafva behöft anlita de särskilda, temligen vidlyftiga lagbestämmelser, som ett bifall till motionen skulle medföra». Utskottets afstyrkande hemställan bifölls af kammaren, men under diskussionen uttalades från utskottets sida, att om motionären föreslagit, att staten skulle i *alla* händelser deltaga i aflöningen och hela frågan alltså blifvit gjord till en utgiftsfråga, så hade bättre skäl förefunnits att bifalla motionen, och till yrkandet om afslag derå knöts den förhoppning, att den måtte återkomma i annan form och då leda till afhjelpande af den svåra brist, som enligt hvad från alla håll måst erkännas, förefunnes i omsorgen om barnaföderskors helsa och lif.

Frågan återupptogs ock af herr Wretling genom en ny motion inom Andra Kammaren (n:o 29) vid 1887 års januaririksdag. Med stöd af den officiella statistiken för perioden 1863—1884 påpekade han deri, att uppgifterna för de efter hvarandra följande åren företedde en lagbundenhet, som ej gerna kunde misstydas, nemligen: mindre antal examinerade förlossningsbiträden bland barnaföderskorna på landet än i städerna; med stigande antal examinerade biträden aftagande dödlighet så på landsbygd som i stad; under hela perioden dubbelt så stor dödlighet på landet som i städerna. Derjemte påvisades, att äfven för de särskilda länen de statistiska uppgifterna med ytterst få undantag bestyrkte det förhållandet, att en ringare tillgång på examinerade biträden ökade dödligheten genom barnsbörd.

»För öfrigt», tillade motionären, »är det ju uppenbart, att i och med det att staten ordnat undervisningsanstalter för barnmorskor, har staten erkänt behofvet och nyttan af examinerade barnmorskor. Då

måste det äfven uppenbarligen ligga i statens intresse, att dessa komma hela riket på lika sätt till godo. Detta synes emellertid ännu icke på länge — om ens någonsin — komma att ske, i fall icke staten i detta hänseende tillgriper ytterligare åtgärder. Konseqvensen tyckes också kräfva sådana. Staten anser sig icke hafva gjort nog för sjuk- och helsovården på landsbygden endast genom att vid de medicinska läroverken dana läkare, utan sedermera bidrager staten med ganska betydliga belopp till dessa läkares aflöning, på det att deras kunskaper skola komma så land som stad till godo. Det är alltså följdriktigt, att staten på samma sätt tillgodoser landsbygdens behof af förlossningsbiträden. Och tyckes formen härvid lämpligast kunna varda ungefär densamma som med afseende på folkskolorna, det vill säga att staten lemnar ett bidrag till barnmorskornas aflöning, motsvarande det, som lemnas af kommunen. Barnmorskorna på landet hafva i allmänhet, utom fri bostad och ersättning efter en vanligen mycket låg taxa, 200 till 400 kronor i fast lön. I fall staten bidroge med hälften af denna lön, skulle derigenom dess finanser icke lida något betänkligt tryck, medan deremot en ganska betydlig och välbehöffig lättnad skulle beredas i de mångenstädes tryckande kommunalutskylderna på landsbygden. Hvad städerna angår, spelar aflöningen till de få barnmorskor, hvilka der äro anställda med lön, en så obetydlig rol, att den icke behöfver afses, utan lära nog städerna, härefter som hittills, kunna aflöna sina barnmorskor allena, lika väl som de allena aflöna sina stadsläkare.»

På grund af dessa skäl föreslog motionären, att Riksdagen måtte besluta, att staten skulle bidraga med hälften af aflöningen till de i landsförsamlingarnas tjänst anställda barnmorskorna, derest denna aflöning icke understege 200 och icke öfverstege 400 kronor förutom vanliga naturaförmåner.

Motionen hänvisades till statsutskottet, men på grund af Riksdagens upplösning hann den icke blifva af detsamma behandlad.

Den upptogs därför af samma förslagsställare, ehuru i ytterligare modifierad gestalt, genom en ny motion (n:o 90) vid 1888 års riksdag. Motionären förklarade sig fortfarande vara öfvertygad, att statsverket måste träda emellan, i fall det syfte verkligen skulle nås, som med barnmorskeinstitutionen vore afsedt, nemligen att allestädes i riket skulle för barnaföderskorna finnas tillräcklig tillgång på examinerade biträden. Men för att å ena sidan ställa lägre kraf på statsverket, hvars tillgångar vid denna tidpunkt vore mindre rikliga, och å andra sidan underlätta möjligheten för de af skatter mest betungade församlingarna att hos sig anställa och skäligen aflöna examinerade barnmorskor, in-

skränkte han sig nu till det förslag, att Riksdagen ville besluta, att staten skulle bidra med en fjerdedel af aflöningen till barnmorskorna i de församlingar, hvilka derom gjorde ansökan, dock med det vilkor, att vederbörande landsting förut förklarar sig vilja bidra med en fjerdedel af samma lön, och att den för barnmorskan fastställda aflöningen icke understege 300 kronor förutom vanliga naturaförmåner, hvarjemte han hemställde, att Riksdagen för ändamålet måtte ställa till regeringens förfogande för 1889 ett reservationsanslag af 50,000 kronor.

Vid samma riksdag, då denna motion väcktes, hade emellertid framkommit ett förslag, hvars syfte var att få barnmorskeväsendet ordnad på annan väg än den af herr Wretlind förordade. Inom Första Kammaren hade nemligen genom motion af herr W. Falk (n:o 48) blifvit yrkadt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande af förslag till en allmän pensionsinrättning för barnmorskor jemte förslag till de bidrag från staten, som härför kunde anses erforderliga. Af denna motions motivering framgick, att den i grunden afsåg att få samma missförhållanden afhjelpa som de af herr Wretlind påvisade. »Förnekas kan icke», yttrade motionären, »att en praktiserande barnmorska för en trägen, ofta mycket betungande tjänstgöring åtnjuter en så obetydlig ersättning, att den i lyckliga fall endast gifver henne en tarflig bergning men icke tillåter henne att afsätta något för ålderdomens dagar, då inkomsterna minskas och slutligen upphöra med den sorgliga utsigten för henne att falla fattigvården till last. Mången kommun på landsbygden förfogar öfver så små medel, att den icke har råd att aflöna en examinerad barnmorska, ehuru en sådan aldrig borde saknas inom någon kommun; än mindre kan kommunen bereda henne sådana löneförmåner, att hennes ålderdom betryggas. Då det emellertid för den allmänna helso- och sjukvården är af stor vigt, att kunniga och rättänkande barnmorskor fortfarande må kunna för kommunernas behof anställas, och då tillräcklig aflöning icke ens med god vilja kan dem beredas af fattiga kommuner, torde staten här liksom på så många andra områden böra träda emellan.»

Det bästa och mest lämpliga sätt, hvarpå en statens mellankomst på detta område borde ske, vore enligt motionärens mening bildandet af en allmän pensionsinrättning, som kunde mot nöden betrygga en till tjänstgöring oförmögen barnmorskas ålderdom, och det vore därför denna utväg för barnmorskefrågans lösning, som i främsta rummet borde tillgripas.

Denna motionärens åsigt visade sig ock vara Riksdagens. Motionen

hänvisades till Första Kammarens andra tillfälliga utskott, som i deröfver afgifvet utlåtande (n:o 3) uttalade såsom sin öfvertygelse, att ett ändamålsenligt ordnande af barnmorskeväsendet vore en angelägenhet, som ålåde staten, samt enhälligt hemställde, att motionen måtte bifallas. Sedan denna hemställan blifvit af Första Kammaren godkänd och ärendet öfverlemnadt till Andra Kammaren samt hänvisadt till denna kammares första tillfälliga utskott, blef förslaget (i utlåtande n:o 23) tillstyrkt äfven af detta samt derpå af Andra Kammaren gilladt. I den riksdagskrifvelse af 5 maj 1888 (n:o 47), som till följd häraf kom till stånd, yttrade Riksdagen rörande barnmorskornas ställning bland annat: »Då Eders Kongl. Maj:t för mera än trettio år sedan låtit utfärda reglemente för barnmorskor, har redan derigenom blifvit erkänt, att ett ändamålsenligt ordnande af barnmorskeväsendet är en angelägenhet, som åligger staten. I nämnda reglemente ställas med rätta ganska stora fordringar på utöfvarne af berörda yrke, men för att kunna begära ett fullt tillfredsställande uppfyllande af de med barnmorsketjensten förenade pligter och ej afskräcka för yrket lämpliga qvinnor att ingå på denna bana, är det nödigt att sörja därför, att barnmorskorna blifva bättre tillgodosedda i ekonomiskt hänseende och ej behöfva motse att tillbringa sin ålderdom i nöd. Ett ingripande från statens sida är härvid af desto större vigt, som barnmorskorna i allmänhet ej kunna, utan att det goda ändamålet med ett väl ordnadt barnmorskeväsen till en del går förloradt, fortsätta sitt kall allt för långt in i ålderdomen.» I öfverensstämmelse med denna uppfattning anhöll Riksdagen, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till en allmän pensionsinrättning för barnmorskor.

Efter denna med anledning af herr Falks motion aflättna skrifvelse var det naturligt, att herr Wretlinds samtidigt föreliggande förslag om statsbidrag till de i kommunal tjenst anställda barnmorskornas aflöning icke för tillfället kunde tillvinna sig Riksdagens bifall.

I statsutskottets deröfver afgifna utlåtande yttrades ock med afseende härå: »Vid besvarande af denna motion vill utskottet erinra, att Riksdagen redan med anledning af en inom Första Kammaren väckt motion beslutat att i skrifvelse till Kongl. Maj:t göra hemställan om utarbetande af förslag till en allmän pensionsinrättning för barnmorskor jemte förslag till de bidrag från staten, som därför kunna anses behöfliga. Riksdagen har sålunda redan erkänt vigten af att barnmorskorna blefve bättre tillgodosedda i afseende på försörjning på ålderdomen.» Äfven den af herr Wretlind väckta motionen vore visserligen förtjent af uppmärksamhet, och utskottet erkände villigt det behjertansvärda,

som densamma innehöll i afseende på en behöflig utveckling af barnmorskeväsendet, men utan föregående utredning från regeringens sida ansåg sig utskottet dock ej kunna tillstyrka det af motionären påyrkade statsunderstödet, helst de af honom ifrågasatta vilkoren ej föreföllo fullt lämpliga. Sålunda syntes det utskottet betänkligt att för aflönningen af en så talrik klass som barnmorskorna, hvilka dittills varit aflönade utslutande af kommunerna, bereda statshjelp utan allt afseende på de olika förhållanden, som inom olika kommuner kunde ega rum. Skulle denna statshjelp göras beroende af landstingets beredvillighet att äfven lemna bidrag, så kunde det lätt inträffa, att den komme att utgå i län, der den minst behöfdes, och saknas, der ett motsatt förhållande egde rum. På grund häraf och då, oaktadt de upplysningar motionären lemnat, frågan likväl — i fall nemligen någon åtgärd å Riksdagens sida skulle vidtagas — måste anses vara i behof af en mera allsidig utredning och pröfning, än en enskild motionär och ett Riksdagens utskott kunde åstadkomma, fann sig utskottet ej kunna annat än hemställa, att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda. Detta blef äfven kamrarnes beslut.

På grund af riksdagsskrifvelsen den 5 maj 1888 lät Kongl. Maj:t emellertid utarbета det af Riksdagen begärda förslaget till beredande af ålderdomsunderstöd för barnmorskor, och blef detta förslag, sedan yttranden deröfver afgifvits af åtskilliga myndigheter, i form af kongl. proposition (n:o 5) framlagdt för 1895 års Riksdag. Det af statsutskottet deröfver afgifna utlåtandet (n:o 71) blef dock rent afvisande. »Den omständighet», yttras det deri, »att ifrågavarande yrkesutöfvare hvarken äro af staten anställda eller till större eller mindre del aflönade, anser utskottet innebära tillräckligt skäl för att staten icke bör medverka till deras ålderdomsförsörjning». Beredandet af sådan försörjning åt de af kommunerna anställda barnmorskorna borde vara en angelägenhet, som helt och hållet öfverlemnades åt kommunernas egen sjelfstyrelse, och hvad anginge de enskildt praktiserande barnmorskorna, med hvilka kommunerna såsom sådana icke kunde anses hafva något att skaffa, så måste det åligga dem att så vidt möjligt vore söka genom besparingar under sin helsas och krafts dagar sjelfva bereda sig medel till sin ålderdomsförsörjning. För öfrigt hade utskottet trott sig finna, att något synnerligt behof af medverkan från det allmänna för ifrågavarande ändamål icke vore tillfinnandes, äfven om en sådan medverkan eljest af principiella skäl befunnits lämplig.

Då detta utlåtande, mot hvars motivering tre af Andra Kammarens utskottsledamöter i vissa stycken reserverat sig, den 2 maj förekom till

behandling inom kamrarna, beslöt Första Kammaren med 55 röster mot 46 att bifalla den kongl. propositionen, hvaremot Andra Kammaren med 110 röster mot 88 godkände utskottets afstyrkande hemställan.

Sedan barnmorskefrågan hvilat en riksdag har den genom nu behandlade motion ånyo framkommit. Hufvudsyftemålet vid detta tillfälle är ett rikligare antal barnmorskor, mera jemt fördelade äfven å landsbygden, hvilket borde främjas genom statsbidrag till aflöningen.

För frågans belysning äfven från denna sidan, särskildt med afseende på barnmorskornas fördelning i vårt land, vill utskottet hänvisa till efterskrifna utdrag ur medicinalstyrelsens underdåniga berättelse för år 1894 å sidorna 49 och 50: »Barnmorskornas antal utgjorde vid 1894 års slut enligt ingångna uppgifter 2,585.

1. Stockholms stad har 163 barnmorskor.
2. Stockholms län har 94 barnmorskor, deraf 89 instrumentexaminerade. Uti Södertelje stad bo 2, i Norrtelje 1, i Öregrund 1. Stockholms distrikt har 27, Sotholms 7, Norrtelje distrikt 15, Östhammars 10, Sigtuna 11, Botkyrka 1, Vermdö 5, Dalarö 3, Österåker 2, Rimbo 8 och Gräsö 1.
3. Upsala län har 75 barnmorskor, deraf 70 instrumentexaminerade. I Upsala stad finnes 11, i Enköpings stad 4. Upsala distrikt har 24, Enköpings distrikt 14, Tibble 6, Tierps 5, Elfkarleö 6, Löfsta 3 och Dannemora 2.
4. Södermanlands län har 98 barnmorskor, deraf 92 instrumentexaminerade. Eskilstuna stad har 13, Mariefred 1, Nyköping 6, Strengnäs 2, Torshälla 1, Trosa 1. Daga distrikt har 4, Eskilstuna distrikt 12, Malmköpings 9, Nyköpings distrikt 16, Stora Malms 8, Strengnäs distrikt 12, Trosa distrikt 4, Vingåkers 4 och Julita 4 samt Kungsör (Södermanlandsdelen) 1.
5. Östergötlands län har 118 barnmorskor, deraf 113 instrumentexaminerade. I Linköpings stad bo 9, i Norrköping 16, i Söderköping 2, i Skenninge 2, i Vadstena 2 och i Motala 6. Linköpings distrikt har 26, Söderköpings 20, Boxholms 6, Ödeshögs 3, Tjellmo 5, Kisa 9, Motala östra extra provinsialläkaredistrikt 1, Åtvidabergs 3, Valdemarsviks 2, Reymyre 3 och Stegeborgs 3.
6. Jönköpings län har 74 barnmorskor, deraf 69 äro instrumentexaminerade. I Jönköping bo 12, i Eksjö 3 och i Grenna 1. Jönköpings distrikt har 13, Eksjö distrikt 7, Vrigstads 10, Hvetlanda 6, Ver-

namo provinsialläkaredistrikt 5, Vernamo extra provinsialläkaredistrikt 4, Gislaveds distrikt 6, Unnaryds 2, Nässjö 2 och Tranås 3.

7. Kronobergs län har 62 barnmorskor, deraf 60 instrumentexaminerade. I Vexjö stad finnes 5. Vexjö distrikt har 21, Ljungby 13, Tingsås 8, Lenhofda 11 och Elmhult 4.

8. Kalmar län har 93 barnmorskor, deraf 87 instrumentexaminerade. I Kalmar stad bo 4, i Vestervik 6, Oskarshamn 8 och i Vimmerby 1. Tjusts distrikt har 13, Vimmerby distrikt 8 Oskarshamns 5, Molilla 3, Högsby 6, Kalmar distrikt 10, Söderåkra 5, Ölands norra 8, Ölands södra distrikt 8, Stranda 3, Nybro 4 och Valdemarsvik (Tryserums socken) 1.

9. Gotlands län har 43 barnmorskor, deraf 37 instrumentexaminerade. I Visby stad bo 2. Visby distrikt har 12, Slite 10, Hemse 14 och Klintehamns extra provinsialläkaredistrikt 5.

10. Blekinge län har 48 barnmorskor, deraf 40 instrumentexaminerade. I Karlskrona stad bo 12, i Ronneby 1, i Karlshamn 3 och i Sölvesborg 1. Karlskrona distrikt har 13, Ronneby distrikt 6 och Jemshögs 12.

11. Kristianstads län har 187 barnmorskor, deraf 62 instrumentexaminerade. I staden Kristianstad bo 5. Kristianstads distrikt har 39 barnmorskor, Simrishamns distrikt 35, Engelholms 28, Broby 13, Hessleholms 28, Brösarps 16, Klippans 11, Båstads 4 och Vestra Vrams 8.

12. Malmöhus län har 346 barnmorskor, deraf 39 instrumentexaminerade. I Malmö stad finnas 35, i Landskrona 6, i Lund 20, i Ystad 4, i Helsingborg 17 och i Trelleborg 3. Malmö distrikt har 76, Helsingborgs 34, Anderslöfs 17, Hörby 18, Åsums 28, Trelleborgs 16, Höganäs 16, Skurups 7, Eslöfs 5, Svedala 9, Löberöds 11, Teckomatorps 13 och Hvellinge 11.

13. Hallands län har 77 barnmorskor, deraf 56 instrumentexaminerade, I staden Halmstad bo 6, i Falkenberg 2, i Kungsbacka 2, i Laholm 1 och i Varberg 4. Halmstads distrikt har 21, Falkenbergs 27, Kungsbacka 11 och Oskarströms extra provinsialläkaredistrikt 3.

14. Göteborgs stad har 68 barnmorskor, deraf 39 instrumentexaminerade.

15. Göteborgs och Bohus län har 86 barnmorskor, deraf 69 instrumentexaminerade. I staden Uddevalla bo 4, i Strömstad 3, i Marstrand 1 och Kongelf 1. Göteborgs distrikt har 14, Jörlanda 7, Orousts distrikt 2, Uddevalla distrikt 8, Häby 12, Tanums 11, Lysekils 7, Kungshamns 4, Orousts vestra distrikt 5, Tjörns 3, Fässbergs 2, Styrsö och Öckerö 2.

16. Elfsborgs län har 107 barnmorskor, deraf 85 instrumentexaminerade. I Venersborg bo 4, i Alingsås 4, i Borås 4, i Ulricehamn 3, i Åmål 2. Alingsås distrikt har 22, Borås distrikt 10, Norra Dalslands 6, Marks 8, Svenljunga 6, Ulricehamns distrikt 8, Venersborgs 9, Trollhättans 3, Lilla Edets 1, Melleruds 4, Högsäters 3, Kinna 5 och Eds 5.

17. Skaraborgs län har 113 barnmorskor, deraf 101 instrumentexaminerade. I Mariestad bo 2, i Lidköping 7, i Skara 4, i Sköfde 4, i Hjo 2 och i Falköping 3. Mariestads distrikt har 15, Lidköpings 16, Falköpings 14, Hjo distrikt 14, Hofva 6, Naums 10, Grästorps 10, Töreboda 3 och Tidaholms 3.

18. Vermlands län har 97 barnmorskor, deraf 92 instrumentexaminerade. I staden Karlstad bo 6, i Kristinehamn 6 och i Filipstad 4. Karlstads distrikt har 18, Filipstads distrikt 13, Visnums 6, Öfre Fryksdalens 4, Nedre Fryksdalens 7, Silbodals 15, Näs 4, Dalby 2, Arvika provinsialläkaredistrikt 9, Arvika extra provinsialläkaredistrikt 2, Uddeholms 5, Gillberga 1, Molkoms 4 och Järnskogs 1.

19. Örebro län har 91 barnmorskor, deraf 87 instrumentexaminerade. I Örebro stad bo 14, i Askersund 1, i Nora 1 och i Lindesberg 2. Örebro distrikt har 17, Askersunds 6, Karlskoga 7, Grythytte 5, Nora distrikt 5, Edsbergs 6, Hallsbergs 8, Ommebergs 3, Kopparbergs 6, Lindes 3, Ramsbergs 3, Fellingsbro 2 och Hjortqvarns 2.

20. Vestmanlands län har 74 barnmorskor, deraf 70 instrumentexaminerade. I Vesterås stad bo 6, i Sala 2, i Arboga 2 och i Köping 4. Vesterås distrikt har 41, Norbergs 7, Våla 4, Ramnäs 3, Skinnskattebergs 2 och Kungsörs 3.

21. Kopparbergs län har 76 barnmorskor, deraf 72 instrumentexaminerade. I Falun bo 2, i Hedemora 1 och i Säter 2. Falu distrikt har 13, Hedemora distrikt 5, Näs 6, Mora 5, Leksands 5, Grangärde 7, Avesta 4, Lima 4, Husby 5, Svärdsjö 3, Malungs 3, Stora Tuna 3, Orsa 2, Rättviks 4 och Elfdalens 2.

22. Gefleborgs län har 100 barnmorskor, deraf 94 instrumentexaminerade. I Gefle stad finnas 19, i Söderhamn 5 och i Hudiksvall 3. Gefle distrikt har 8, Söderhamns 15, Hudiksvalls 7, Ockelbo 2, Sandvikens 5, Hofors 3, Gysinge 3, Ljusne 1, Bollnäs 3, Alfta 5, Järfso 11, Delsbo 3, Los 1 och Bergsjö 6.

23. Vesternorrlands län har 108 barnmorskor, deraf 106 instrumentexaminerade. I Hernösands stad bo 5, i Sundsvall 10 och i Örnsköldsvik 2. Hernösands distrikt har 10, Örnsköldsviks har 13, Sunds-

valls distrikt 12, Sollefteå 12, Skogs 8, Torps 9, Fjällsjö 5, Vifsta varfs 10, Ytterlännäs 3, Gudmundrå 3, Ramsele 2, Anundsjö 2 och Alnö 2.

24. Jemtlands län har 56 barnmorskor, alla instrumentexamine-
rade. I Östersunds stad finnas 5. Östersunds distrikt har 14, Svegs
6, Underåkers 9, Ragunda 5, Ströms 7, Hede 3, Bergs 5, Stuguns 2,
Föllinge 2 och Hammerdals 1.

25. Vesterbottens län har 87 barnmorskor, deraf 83 instrument-
examinerade. I Umeå stad finnas 2, i Skellefteå 3. Umeå distrikt har
15, Skellefteå distrikt 14, Lycksele 9, Nysätra 4, Nordmalings 6, Åsele
4, Byske 5, Burträsk 6, Bygdeå 3, Norsjö 5, Degerfors 4, Vilhelmina
4 och Bjurholms 3.

26. Norrbottens län har 44 barnmorskor, deraf 43 instrument-
examinerade. I Luleå stad bo 6, i Piteå 4 och i Haparanda 2. Hapa-
randa distrikt har 1, Öfver-Torneå 2, Pajala 3, Neder-Kalix 4, Öfver-
Kalix 2, Gellivare 2, Råneå 2, Neder-Luleå 3, Öfver-Luleå 4, Jockmocks
2, Piteå distrikt 5 och Arvidsjaur 3.

Till föregående redogörelse torde ock böra fogas:

dels att procentantalet för barnaföderskor, som år 1894 användt
examineradt förlossningsbiträde, var å landsbygden 72,51 och i stä-
derna 97,83;

dels att barnaföderskorna år 1894 voro 132,920, hvarigenom då
kunde beräknas 1 barnmorska för omkring 51 barnaföderskor;

dels ock att barnmorskornas antal, som år 1894 var 2,585, vid år
1885 endast var 2,377, hvarför alltså under denna tioårsperiod en ök-
ning skett med 308 — en ökning så mycket mera beaktansvärd, som
jemväl läkarne under berörda period ökats från 624 till 964.

I ljuset af hvad som nu blifvit anfördt framgår, att barnmorskefrågan
år efter år vunnit en ganska beaktansvärd utveckling i vårt land, och
detta ehuru densamma ej blifvit framtvingad af lagbestämmelser och
ej heller varit gynnad genom andra statsbidrag än de som stått i sam-
band med barnmorskornas utbildning. Den har gått fram och ordnat
sig genom sin egen innebörd, och detta icke allenast i städerna, utan
äfvén å landsbygden. Beträffande den sistnämnda finnas visserligen
orter, der vid inbördes jemförelse, såsom ock vid jemförelse med stä-

derna, proportionen mellan antal barnmorskor och antal barnaföderskor synes något ojemn och måhända äfven mindre tillfredsställande; men i detta sammanhang må ej förgätas, att de praktiserande barnmorskor, som finnas i städer och köpingar, varda ej sällan anlitade äfven af omgifvande landsbygd.

För öfrigt, der brist å barnmorskor ännu förefinnes, torde den samma väsentligen härröra antingen af sedvänja eller af lokala förhållanden eller ock af andra likartade omständigheter, såsom t. ex. synnerligt förtroende för befintliga oexaminerade biträden, hvilka ju mångestades anlitas, äfven der examinerade barnmorskor finnas. Hufvudskälet vid åberopade brist kan — med undantag af några mera sällsynta fall — näppeligen vara sparsamhetshänsyn eller bristande tillgångar för nödig aflöning. Dels är ju aflöningsbeloppet jemförelsevis ringa; dels inflyter det i regel från ett större distrikt, hvilket stundom omfattar flera kommuner; dels utgöres det ej ensamt efter fyrk, utan, åtminstone hvad många ställen beträffar, jemväl genom särskilda bidrag för dem som påkalla barnmorskas hjälp, utgående antingen från dem sjelfva eller, der de äro i torftiga vilkor, å deras vägnar från kommunen.

Visserligen äro kommunerna hårdt anlitade genom dryga kraf från många håll, så att de väl skulle kunna behöfva lindring; men på detta lilla området borde de med rätta kunna reda sig sjelfva. Detta synes ock för närvarande önskvärdt.

Skulle det komma derhän, att man finge åtnjuta statsbidrag för barnmorskelönen, så blefve barnmorskebefattningarne *stats-kommunala*, och i samband härmed vore till äfventyrs att förvänta sådana bestämmelser, hvilka kunde komma att kännas rätt besvärliga för nuvarande lokala sjelfbestämningsrätt i denna fråga, och hvilka derjemte torde blifva mer än nu ekonomiskt tryckande. På många ställen blefve väl ock en gifven följd, att *fasta* barnmorskeplatser komme att framtvingas, der man annars väsentligen varit betjenad af praktiserande barnmorskor såsom ock att barnmorskedistriktet måste förändras och barnmorskelöner omregleras — åtgärder, hvilka, i den mån sådant lämpligen bör ske, hädanefters såsom hittills tryggt kunna anförtros åt den kommunala utvecklingen utan direkt ingrepp från statens sida.

Här behandlade statshjelp för barnmorskors aflöning kan väl ej heller från statshushållningens synpunkt lända till fromma för den behjertansvärda frågan om »barnmorskepension» — en åtgärd, hvilken,

ehuru den i förut omnämnd form ej kunde vinna framgång vid 1895 års riksdag, ändock fortfarande, i den mån man här verkligen vill något, måste anses såsom det närmaste önskningsmålet i omförmälda ärende.

I anslutning till det anförda får alltså utskottet hemställa,

att herr Janssons förevarande motion icke må till någon kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 30 mars 1897.

På utskottets vägnar:

T. ZETTERSTRAND.

Reservation

af herrar *Berg, Zetterstrand* och *Aulin*:

»Af den historik öfver barnmorskefrågans behandling vid riksdagen under de senaste tolf åren, som utskottet (å sidd. 2—8) meddelat, visar sig,

att för nämnda frågas lösning företrädesvis tvenne utvägar blifvit anvisade: den ena beviljandet af statsbidrag till de i kommuners tjänst anställda barnmorskornas aflöning, den andra beredandet af ålderdomsunderstöd åt denna corps genom anordnande af en allmän pensionsinrättning för barnmorskor,

att af dessa tvenne utvägar den förra var föremål för motioner vid 1885, 1887 och 1888 årens riksdagar och dervid rönt ett principiellt erkännande, ehuru de derom framlagda förslagen af olika anledningar ej kunde tillvinna sig Riksdagens bifall,

att sträfvandet att på denna väg få barnmorskeväsendet ordnad blef vid 1888 års riksdag skjutet åt sidan derigenom, att Riksdagen då af Kongl. Maj:t begärde framläggandet af ett förslag åsyftande barnmorskecorpsens pensionering, men

att detta senare förslag, då det vid 1895 års riksdag förelåg till definitivt afgörande, af Andra Kammarens flertal befans oantagligt.

Under sådana förhållanden synes det förklarligt, att de, som vidhålla den tillförene allmänt erkända uppfattningen, att barnmorskeväsendets ändamålsenliga ordnande är en angelägenhet, för hvilken staten icke kan vara främmande, finna sig böra å nyo rigta uppmärksamheten på det medel för ifrågavarande måls vinnande, som vid 1888 års riksdag blef tills vidare undanskjutet. Så har ock skett genom föreliggande, af herr L. J. Jansson i Djursätra väckta motion. Denna innebär till sitt syfte ett förnyande af herr Wretlinds i samma fråga på 1880-talet framlagda förslag, men skiljer sig från dessa derutinnan, att herr Jansson icke hemställt om beviljande af något visst belopp eller bestämmande af några vissa villkor, utan endast önskat, att Kongl. Maj:t måtte anmodas låta utreda, till hvilket belopp och under hvilka villkor statsbidrag till inom kommuner anställda examinerade barnmorskors aflöning må kunna beviljas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, till hvilket denna utredning kan föranledas.

Det missförhållande, hvars följder motionen afser att i någon mån undanrödja, består deruti, att mången kommun, enligt motionärens mening, *befinner sig i sådana ekonomiska omständigheter, att den utan hjälp af statsbidrag icke anser sig hafva råd att nöjaktigt aflöna en i dess tjänst anställd barnmorska.*

Följden häraf måste blifva, att ej få kommuner se sig nödgade att antingen afstå från anställande af barnmorskor eller ock att aflöna dem på ett sätt, som näppeligen torde kunna anses ens någorlunda nöjaktigt.

Rigtigheten eller origtigheten af denna motionärens mening synes bäst kunna pröfvas genom tillgängliga faktiska uppgifter rörande antalet kommuner med i deras tjänst anställda barnmorskor samt beloppet af dessa barnmorskors löner. I båda dessa afseenden erhållas värderika upplysningar i tabellbilagorna till det underdåniga betänkande om barnmorskecorpsens pensionering, som, efter af Kongl. Maj:t gifvet uppdrag, afgafs af amanuensen G. Eneström den 13 februari 1893 och finnes intaget i bihanget till Riksdagens protokoll 1895.

Rörande antalet i kommuners tjänst anställda barnmorskor under år 1892 meddelas i nämnda betänkande (sid. 170) följande uppgifter:

L ä n.	Bosatta i städer.	Bosatta på lands- bygden.	Summa.
1. Blekinge	8	29	37
2. Elfsborgs	6	57	63
3. Gefleborgs	9	52	61
4. Gotlands	2	37	39
5. Göteborgs	7	50	57
6. Hallands	9	43	52
7. Jemtlands	2	43	45
8. Jönköpings	6	51	57
9. Kalmar	10	55	65
10. Kopparbergs	4	54	58
11. Kristianstads	3	159	162
12. Kronobergs	2	49	51
13. Malmöhus	22	219	241
14. Norrbottens	5	28	33
15. Skaraborgs	8	70	78
16. Stockholms	6	82	88
17. Södermanlands	9	60	69
18. Upsala	5	46	51
19. Vermlands	6	64	70
20. Vesterbottens	4	64	68
21. Vesternorrlands	6	69	75
22. Vestmanlands	10	51	61
23. Örebro	8	53	61
24. Östergötlands	5	69	74
Summa	162	1,554	1,716

Antalet af de barnmorskor, som äro anställda i kommuners tjänst, är emellertid icke detsamma som antalet af de kommuner, som hafva barnmorskor i sin tjänst. Detta framgår af följande, ur samma betänkande (sid. 204) hemtade tabell:

L ä n.	Antalet barnmorskor, som aflönats af nedanstående antal kommuner inom motstående län.						Summa.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
1. Blekinge.....	29	8	—	—	—	—	37
2. Elfsborgs.....	36	8	10	8	1	—	63
3. Gefleborgs.....	58	1	2	—	—	—	61
4. Gotlands.....	11	18	6	3	1	—	39
5. Göteborgs.....	38	12	6	1	—	—	57
6. Hallands.....	37	11	4	—	—	—	52
7. Jemtlands.....	36	9	—	—	—	—	45
8. Jönköpings.....	27	14	9	3	3	1	57
9. Kalmar.....	54	8	2	1	—	—	65
10. Kopparbergs.....	55	3	—	—	—	—	58
11. Kristianstads.....	152	10	—	—	—	—	162
12. Kronobergs.....	40	8	2	—	1	—	51
13. Malmöhus.....	204	37	—	—	—	—	241
14. Norrbottens.....	31	2	—	—	—	—	33
15. Skaraborgs.....	37	19	18	3	1	—	78
16. Stockholms.....	74	10	4	—	—	—	88
17. Södermanlands.....	48	19	1	1	—	—	69
18. Upsala.....	25	19	5	2	—	—	51
19. Vermlands.....	62	4	2	1	1	—	70
20. Vesterbottens.....	66	2	—	—	—	—	68
21. Västernorrlands.....	71	3	1	—	—	—	75
22. Västmanlands.....	54	7	—	—	—	—	61
23. Örebro.....	51	10	—	—	—	—	61
24. Östergötlands.....	51	16	4	2	1	—	74
Summa	1,347	258	76	25	9	1	1,716

Med stöd af dessa uppgifter är det genom en enkel beräkning lätt att finna, att antalet kommuner, hvilka antingen ensamma eller i före-

ning med andra aflöna barnmorska, utgör 2,242. Då nu antalet kommuner i riket uppgår till 2,491, hvaraf 2,389 landskommuner och 102 stadskommuner, finner man alltså, att under år 1892 icke mindre än 249 kommuner skulle varit helt och hållet i saknad af i deras tjänst anställda barnmorskor. Säkerligen är dock detta tal nu något för högt, ty dels voro vid de anförda uppgifternas infordrande åtskilliga barnmorskebefattningar vakanta, dels torde sedan dess nya sådana hafva blifvit inrättade, ehuru antagligen ej i någon större mängd.

Beträffande *den aflöning, som kommunerna för närvarande se sig i stånd att betala i deras tjänst anställda barnmorskor* föreligger visserligen ingen uttömmande utredning, men äfven i afseende härpå erbjuder det nämnda betänkandet ganska fullständiga upplysningar. Ifrågavarande aflöning utgår vanligen dels i vissa naturaförmåner (företrädesvis bostad och vedbrand, hvilka tillsamman uppskattas till omkring 75 kronor), dels i en enligt olika grunder fastställd årslön. I vissa trakter beräknas denna på ett ganska inveckladt sätt. Så t. ex. utgår den på sina ställen antingen icke alls eller ock blott delvis med ett fixerat belopp, och har man der i stället ordnat saken så, att barnmorskan erhåller ett visst antal kronor eller en viss kvantitet säd för hvarje hemman eller för hvarje »matlag» eller för hvarje barnafödelse, vare sig hon dervid blifvit tillkallad eller ej. De statistiska uppgifter, som i amanuensen Eneströms betänkande föreligga, kunna på grund af dessa och liknande förhållanden naturligtvis icke göra anspråk på full korrekthet i alla stycken. Men i det stora hela kunna de dock, enligt författarens utsago, betraktas såsom så säkra, att deras bearbetning måste anses hafva lemnat ett åtminstone tillnärmelsevis riktigt resultat.

Enligt dessa statistiska uppgifter skulle *årsinkomsten* för de i riket praktiserande barnmorskorna uppgå till *i medeltal* 370 kronor, medan för de i kommuners tjänst anställda den *fasta årslönen ensam* utgjorde *i medeltal* 270 kronor.

Ehuru dessa medeltal icke i och för sig kunna anses höga, torde dock om dem mindre vara att säga. Det märkligaste vid de uppgifter, ur hvilkas sammanställning de framgått, är den *ytterligt stora olikhet*, som dem emellan råder. Under det medellönen för hela riket utgör 270 kronor, stiger den i flera fall högt öfver detta belopp, medan den i andra sjunker djupt derunder. Hvad de *högre* lönerna beträffar utgjorde de i 295 fall 300—349 kronor, i 141 fall 350—399 kronor, i 142 fall 400—449 kronor, i 44 fall 450—499 kronor, i 26 fall 500—

549 kronor, i 10 fall 550—599 kronor, i 5 fall 600—649 kronor, i 2 fall 650 kronor och i 1 fall 750 kronor. Huru det förhåller sig med de mindre höga lönerna visar följande tabell:

L ä n.	Antal år 1892 i kommuners tjänst anställda barnmorskor inom motstående län, hvilka under 1891 i fast årslön erhållit ett belopp af nedanstående antal kronor.					
	15--49.	50--99.	100--149.	150--199.	200--249.	250--299.
1. Blekinge	—	2	2	5	4	8
2. Elfsborgs	2	4	10	5	15	9
3. Gefleborgs	—	1	—	—	5	7
4. Gotlands	—	—	2	11	6	7
5. Göteborgs	—	1	6	10	17	7
6. Hallands	—	3	8	19	11	2
7. Jemtlands	—	—	1	1	1	4
8. Jönköpings	—	1	4	5	17	16
9. Kalmar	—	4	5	8	17	10
10. Kopparbergs	—	—	—	—	3	3
11. Kristianstads	3	15	60	48	25	6
12. Kronobergs	—	—	1	2	20	16
13. Malmöhus	3	29	85	66	30	9
14. Norrbottens	—	—	—	—	1	2
15. Skaraborgs	2	3	8	6	14	17
16. Stockholms	—	2	3	7	9	19
17. Södermanlands	—	3	—	1	8	13
18. Upsala	—	3	2	5	5	9
19. Vermlands	—	—	—	1	10	9
20. Vesterbottens	—	—	2	9	3	12
21. Vesternorrlands	—	—	1	2	5	10
22. Vestmanlands	1	3	4	—	13	10
23. Örebro	—	2	0	4	2	11
24. Östergötlands	1	—	3	2	10	19
Summa	12	76	207	217	251	235

Af samtliga 1,716 i kommuners tjänst anställda barnmorskor aflönades alltså 998 med mindre än 300 kronor, 763 med mindre än 250 kronor, 512 med mindre än 200 kronor, 295 med mindre än 150 kronor, 88 med mindre än 100 kronor och 12 med mindre än 50 kronor.

Mot nu anförda uppgifter rörande tillgången på kommunalt anställda barnmorskor samt deras aflöning har visserligen blifvit invändt, att om ock förhållandena i flera trakter förete en stor ojemnhet och följaktligen der måste anses mindre tillfredsställande, så visar det sig dock, då man betraktar riket i dess helhet, att utvecklingen gått framåt, enär antalet praktiserande barnmorskor ökats i något högre grad än folkmängden. Detta är emellertid en sak, som motionärerna i ämnet ingalunda förbisett utan tvärtom framhållit. Hvad de med sina förslag åsyftat har icke närmast varit ökandet af de praktiserande barnmorskornas antal och höjandet af deras ekonomiska ställning öfver hufvud taget, utan fast mer afhjelpandet af den påfallande *missproportion*, som trots den småningom fortskridande utvecklingen allt framgent eger rum, i det att många kommuner visserligen hafva god tillgång på examinerade barnmorskor och äro i tillfälle att gifva dem en någorlunda tillräcklig aflöning, men att deremot andra antingen måst afstå från anställandet af examinerad barnmorska eller för ändamålet måst förena sig med allt för många andra kommuner eller ock nödgats fastställa aflöningen till ett belopp, som mångenstädes understiger äfven det lägst beräknade existensminimum. Dessa senare olägenheter måste gifvetvis hafva till följd, att det för ett stort antal mindre bemedlade barnaföderskor blifver förenadt med afsevärda svårigheter af hvarjehanda slag att erhålla verkligen sakkunnigt biträde. I sådana fall, då af kommunen anställd barnmorska icke finnes inom densamma bosatt, måste hennes anlåtande ofta förorsaka ej ringa besvär och kostnader. I andra fall åter, då af kommunen anställd barnmorska väl finnes, men hennes aflöning väsentligen beräknas utgå i form af särskilda bidrag från dem, som påkalla hennes hjälp, måste denna anordning mången gång verka afhållande, och detta äfven inom de kommuner, der fattigvården träder hjälpande emellan med afseende på sådana barnaföderskor, hvilka befinna sig i särskildt torftiga omständigheter. I hvilketdera fallet som helst varder följden den, att mindre bemedlade barnaföderskor ofta komma att umbära verkligen sakkunnigt biträde, hvilket åter med nöd-

vändighet måste medföra en ökad dödlighet och sjuklighet bland mödrar och barn inom den fattigare samhällsklassen.

Då ett bifall till nu föreliggande motion synes egnadt att medverka till afhjelpandet af dessa olägenheter, enär beviljandet af statsbidrag skulle i väsentlig mån underlätta kommunernas sträfvan att anställa barnmorskor samt att bereda dem en någorlunda tillräcklig aflöning, och då föga utsigt lärer förefinnas, att det behjertansvärda förslag om barnmorskecorpsens pensionering, som Andra Kammaren år 1895 förkastade, kan blifva inom den närmaste tiden i en eller annan form förnyadt, hafva vi ansett oss böra hemställa,

att Andra Kammaren, med anledning af herr Janssons föreliggande motion, ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, till hvilket belopp och under hvilka villkor statsbidrag till af kommuner anställda examinerade barnmorskors aflöning må kunna beviljas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.»